

הגמרא מביאה בדרך אגב מקומות נוספים בהם מצאנו דברי אמוראים, שלפעמים התירו חכמים אף לכתחילה, לעשות מלאכה דאורייתא בדרך שינוי (151).

אמר רב יהודה: הני פלפלי — מידק חדא חדא בקתא דככינא — שרי [מותר לדרך פלפלים בקת הסכין אחד אחד] כי נחשב כטוחן כלאחר יד, שכן הדרך היא לדרך

הרבה ביחד (152).

אבל לדרך תרתני — אמיר.

רבא אמר: כיון דמשני בכך שטוחן בקת ולא בדבר שהדרך לטוחן בו, אין צריך לעשות שנוי נוסף, ואפילו טובא נמו מותר (153).

ס"ק י"ב] שאין כונת הרא"ש להתיר כל טלטול כלאחר יד, גם לצורך דבר האסור, ורק בקש, שטלטולו נעשה על ידי מעשה שכיבה עליו, מותר הדבר, כיון שאין לזה שם של מעשה טלטול. אבל במקום שהמעשה הוא מעשה טלטול, מותר הדבר רק כאשר הטלטול הוא לצורך דבר המותר, שאז מתייחס הטלטול אל ההתר. אבל אם מטלטל לצורך דבר האסור, אסור הטלטול, אע"פ שמטלטל כלאחר יד.

151. כך מסבירים התוספות [ד"ה הני] מדוע הגמרא מביאה לכאן קטע זה. אמנם מוסיפים התוספות, שבהמשך דברי הגמרא מובאות הלכות שבת שאינן קשורות למשנה.

152. הרמב"ן מבאר, שדוקא בפלפלים החמיר רב יהודה שיש צורך בשינוי נוסף, מפני שצריך לטוחן אותם היטב יותר מדברים אחרים. ומביא ראיה מדברי התוספתא שבריסוק גרוגרת ודבילה, די בשינוי אחד, שדך בקת הסכין.

153. לדעת השאילתות ההיתר של רב יהודה ורבא נאמר כיום טוב ולא בשבת.

ואולם דעת הרי"ף והתוספות [ד"ה הני] שהגמרא כאן עוסקת בהלכות שבת, אבל כיום טוב מותר לדרך פלפלין אפילו במדוך כדאיתא

כטלטול מן הצד, לצורך הדבר המותר.

וכן כתב הר"ן [דף כ' ב' מדפי הרי"ף ד"ה איתמר]. שמדברי רש"י נראה שאפילו הופך המת ממש, כיון שהוא מטלטלו כלאחר יד, טלטול מן הצד מקרי. וזה כדברי הרא"ש, שבטלטול כלאחר יד, מותר גם לצורך דבר האסור.

אמנם הר"ן עצמו בהמשך דבריו שם [ד"ה וקשיא] כתב, שטלטול מן הצד לא הותר אלא לצורך דבר המותר ושאל על עצמו מהמשנה שהתירה לנענע את הקש שעל גבי המטה בגופו, אף על פי שהקש הוא דבר האסור. ועונה על כך הר"ן, שכיון שמטרתו היא לשכב על המיטה, אין זה נקרא שהטלטול הוא לצורך הקש, אלא לצורך השימוש במיטה שהוא דבר המותר ועל כן, כיון שהטלטול הוא כלאחר יד הוא מותר.

משמע שלדעת הר"ן גם בטלטול כלאחר יד, לא התירו אלא לצורך דבר המותר **השלחן ערוך** [שי"א ס"ח] פסק כהרא"ש וכתב: "וטלטול בגופו אפילו לצורך דבר האסור — מותר".

וכתב המשנה ברורה [ש"ח ס"ק י"ג] שלפי זה, אם מונח דבר מוקצה על הארץ — מותר לדוחפו ברגליו כדי שלא יבוא להפסד.

החזון איש [סי' מ"ז ס"ק י"ג] חולק על המשנה ברורה וסובר שדבר זה אסור אף לדעת הרא"ש, שכן החזו"א נקט בדעת הרא"ש [שם